

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук,
Костенко Інеси Володимирівни – на дисертацію Захарова Володимира
Олеговича на тему: «Вплив глобальної інформатизації на розвиток теорії та
практики публічного адміністрування», подане до захисту у разову
спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Тема дисертаційної роботи Захарова Володимира Олеговича є актуальною як у теоретичному, так і в прикладному вимірах. Її значущість зумовлена тим, що глобальна інформатизація стала однією з визначальних умов функціонування сучасної публічної адміністрації. Електронні публічні послуги, публічні електронні реєстри, електронна ідентифікація, відкриті дані, системи міжвідомчої електронної взаємодії, кібербезпека та захист персональних даних безпосередньо впливають на адміністративні процедури, способи реалізації публічної влади та гарантії прав особи. Автор ставить питання про те, як саме глобальна інформатизація трансформує адміністративно-правовий механізм забезпечення публічного інтересу, які ризики породжує цифрова залежність публічної адміністрації та яким має бути нормативне забезпечення цифрового публічного адміністрування в Україні.

Вибір теми є належно аргументованим з огляду на розвиток цифрової держави, необхідність європейської сумісності українських адміністративних процедур, потребу у правовому впорядкуванні автоматизованих адміністративних рішень, забезпеченні кіберстійкості цифрової інфраструктури та належному захисті персональних даних.

Особливу цінність має те, що здобувач розкриває дуалістичний характер глобальної інформатизації. З одного боку, цифрові технології підвищують доступність адміністративних послуг, прозорість і оперативність публічної

адміністрації. З другого боку, вони породжують кіберризики, цифрову нерівність, концентрацію даних, залежність від приватних цифрових платформ, алгоритмічну непрозорість і нові виклики для юридичної відповідальності та підзвітності суб'єктів владних повноважень у цифровому середовищі. Саме це робить дисертацію актуальною для сучасної адміністративно-правової науки.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Дослідження побудоване на чітко визначеній меті, яка полягає у теоретичному осмисленні впливу глобальної інформатизації на розвиток сучасного публічного адміністрування, визначенні основних викликів і можливостей цифрової трансформації у сфері забезпечення публічних інтересів та формуванні концептуальних засад цифрового публічного адміністрування в Україні.

Дисертант послідовно реалізує поставлені завдання: визначає місце глобалізму у сучасному соціальному просторі; розкриває онтологію інформаційної парадигми в контексті сталого розвитку; з'ясовує зміст сучасної концепції публічного адміністрування у кореляції з чинниками, зумовленими глобальною інформатизацією; аналізує позитивний вплив глобальної інформатизації на забезпечення публічних інтересів; визначає основні загрози безпековому середовищу; оцінює стан нормативного забезпечення адаптації публічного адміністрування до наслідків глобальної інформатизації; формує концепцію цифрового публічного адміністрування в Україні.

Структура роботи є логічною та послідовною. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 221 сторінку, список джерел налічує 258 найменувань. У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади дослідження глобалізму, інформатизації та публічного адміністрування. У

другому розділі проаналізовано можливості і загрози глобальної інформатизації для публічного адміністрування. У третьому розділі сформовано концептуальну модель цифрового публічного адміністрування в Україні.

Достовірність результатів забезпечується використанням широкого кола нормативних, доктринальних і аналітичних джерел. Автор досліджує законодавство у сферах адміністративної процедури, електронних послуг, публічних електронних реєстрів, електронного документообігу, відкритих даних, електронної ідентифікації, кібербезпеки, захисту інформації, персональних даних, хмарних послуг, медіа та штучного інтелекту. Такий підхід дозволяє розглядати цифрове публічне адміністрування не фрагментарно, а як складну нормативно-інституційну систему.

Методологічна база дослідження є належною. Автор використовує діалектичний, системно-структурний, формально-юридичний, логіко-семантичний, функціональний, порівняльно-правовий методи, метод юридичної герменевтики, а також методи аналізу, синтезу, систематизації та теоретичного узагальнення. Їх застосування забезпечило послідовність аргументації та дозволило сформулювати висновки, що логічно випливають із проведеного аналізу.

3. Наукова новизна одержаних результатів, їх теоретична і практична значущість

Наукова новизна дисертаційної роботи Захарова В. О. полягає у тому, що здобувач запропонував цілісне адміністративно-правове бачення цифрового публічного адміністрування в Україні в умовах глобальної інформатизації. При цьому автор не обмежився характеристикою окремих цифрових інструментів, а поставив питання ширше – про те, як інформаційні процеси змінюють теорію, функції, механізми та нормативне забезпечення сучасного публічного адміністрування.

Особливої уваги заслуговує сформульована у дисертації концепція цифрового публічного адміністрування як сучасного етапу розвитку публічного адміністрування. Її сутність полягає у тому, що цифрові технології розглядаються не

як зовнішнє доповнення до діяльності публічної адміністрації, а як чинник зміни способу реалізації публічно-владної компетенції. У цьому контексті важливого значення набувають цифровізація адміністративної процедури, реєстрова основа адміністративного рішення, електронна взаємодія, автоматизована обробка даних і цифрове адміністративне провадження.

Новим і теоретично значущим є положення про те, що глобальна інформатизація впливає на сам адміністративно-правовий механізм реалізації публічної влади. Здобувач обґрунтовує, що сучасна публічна адміністрація дедалі частіше діє через цифрові форми адміністративної діяльності, а адміністративне рішення формується не лише шляхом традиційного документального розгляду, а й за допомогою реєстрових даних, електронної взаємодії та автоматизованої перевірки інформації. Це дозволяє по-новому оцінити роль адміністративної процедури у цифровому середовищі.

Важливим результатом є визначення адміністративно-правової природи викликів, що виникають унаслідок глобальної інформатизації. У дисертації слушно доведено, що алгоритмізація, цифрова залежність, концентрація даних і кіберзагрози мають не лише технічний, а й правовий вимір. Вони здатні впливати на законність адміністративного рішення, межі адміністративного розсуду, достовірність даних, процедурну визначеність та гарантії захисту прав особи у відносинах із публічною адміністрацією.

До наукових результатів, що заслуговують на позитивну оцінку, належить також удосконалення підходів до розуміння сучасної концепції публічного адміністрування. Автор показує, що під впливом глобальної інформатизації публічне адміністрування поступово набуває ознак більш відкритої, цифрово інтегрованої, сервісно орієнтованої та процедурно впорядкованої системи. Такий підхід дозволяє розглядати публічне адміністрування не як сталу організаційну форму, а як динамічний адміністративно-правовий механізм, здатний адаптуватися до нових умов функціонування держави.

Позитивним є й те, що здобувач удосконалює наукові положення щодо впливу глобальної інформатизації на забезпечення публічних інтересів. У роботі обґрунтовано, що електронні публічні послуги, публічні електронні реєстри, електронна ідентифікація, інтероперабельність, відкриті дані та електронна демократія мають оцінюватися не лише як інструменти зручності, а як елементи адміністративно-правового механізму забезпечення публічного інтересу. Їх значення полягає у спрощенні адміністративної взаємодії, підвищенні передбачуваності адміністративної діяльності, розширенні доступу особи до процедур і посиленні відкритості публічної адміністрації.

Окремо слід відзначити положення щодо нормативного забезпечення адаптації публічного адміністрування до наслідків глобальної інформатизації. Автор переконливо показує, що наявність значного масиву законодавства у сферах електронних послуг, реєстрів, електронної взаємодії, кібербезпеки, персональних даних, електронної ідентифікації, хмарних послуг, медіа та штучного інтелекту ще не означає сформованості цілісної адміністративно-правової моделі цифрового публічного адміністрування. Саме тому у роботі обґрунтовано потребу системного оновлення правових засад діяльності публічної адміністрації в умовах цифрової трансформації держави.

Подальшого розвитку в дисертації набули положення щодо місця глобалізму у сучасному соціальному просторі та його впливу на управлінські й правові процеси. Автор розглядає глобалізм як чинник, що впливає на модернізацію державної політики, імплементацію міжнародних стандартів, розвиток цифрового врядування та формування нових моделей взаємодії держави, суспільства і міжнародного середовища.

Також подальшого розвитку набули наукові підходи до розуміння інформаційної парадигми в контексті сталого розвитку. Інформація, цифрові дані та інформаційні процеси розглядаються у дисертації як чинники, що впливають на

механізми публічного адміністрування, реалізацію управлінських функцій, забезпечення публічних інтересів та захист прав особи у цифровому середовищі.

Теоретичне значення дисертації полягає у поглибленні адміністративно-правової доктрини щодо цифрової трансформації публічної адміністрації, адміністративної процедури, публічного інтересу, адміністративного рішення та гарантій прав особи. Практична значущість результатів полягає у можливості їх використання під час удосконалення законодавства про електронні публічні послуги, публічні електронні реєстри, електронну ідентифікацію, кібербезпеку, захист персональних даних, автоматизовані адміністративні рішення та цифрову інклюзію.

Загалом дисертаційне дослідження має належну наукову новизну, оскільки в ньому цифрове публічне адміністрування розглянуто як адміністративно-правову модель, що поєднує нормативний, інституційний, процедурний, інформаційно-реєстровий, безпековий, правозахисний та євроінтеграційний елементи. Такий підхід є теоретично обґрунтованим і практично корисним для подальшого розвитку адміністративного права та цифрового публічного адміністрування в Україні.

4. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Захаров Володимир Олегович продемонстрував належний рівень виконання поставленого наукового завдання. Дисертація засвідчує здатність здобувача працювати з комплексною міждисциплінарною проблематикою, у якій адміністративно-правові питання перетинаються з проблемами інформаційного права, цифрової політики, кібербезпеки, захисту даних і європейської цифрової інтеграції.

Здобувач продемонстрував вміння застосовувати системний підхід до аналізу нормативного забезпечення цифровізації. Загалом поставлені завдання виконано. Дисертант досяг мети дослідження, сформував авторську концепцію та обґрунтував низку положень, які мають значення для подальшого розвитку науки адміністративного права.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях, дотримання академічної доброчесності

Основні наукові положення дисертації належним чином відображені в публікаціях здобувача. За темою дисертації опубліковано шість наукових праць. Публікації охоплюють ключові напрями дисертації: глобалізацію, інформатизацію і безпекове середовище; сучасну інтерпретацію глобалізму через призму правових та інституційних трансформацій; інформаційну парадигму в контексті сталого розвитку; переваги і недоліки глобалізації; позитивний вплив глобальної інформатизації на процеси та механізми забезпечення публічних інтересів.

Результати дослідження апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях і круглих столах. Під час аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Текст дисертації свідчить про самостійний характер дослідження, а використання положень інших авторів супроводжується посиланнями на відповідні джерела.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Не применшуючи наукового значення дисертаційної роботи, вважаю за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти, які можуть бути предметом пояснення під час захисту.

1. У першому розділі дисертації автор послідовно розкриває глобалізм, інформатизацію та публічне адміністрування як взаємопов'язані явища правової дійсності. Водночас цікаво було б почути під час захисту додаткове пояснення здобувача щодо співвідношення цих чинників у процесі адміністративно-правової трансформації публічного адміністрування: глобалізаційного контексту, інформаційної парадигми та практичної цифровізації управлінських процедур.

2. У підрозділі 1.3 автор пропонує розглядати сучасну концепцію публічного адміністрування через поєднання цифрового, антикризового, мережевого, сервісного, платформного, транскордонного та резильєнтного підходів. Такий підхід є науково цікавим, однак у подальшому було б доцільно дещо чіткіше показати, які з цих

підходів мають самостійне адміністративно-правове значення, а які виконують переважно допоміжну або організаційно-управлінську функцію.

3. У другому розділі автор обґрунтовує взаємозв'язок електронної публічної послуги, адміністративної процедури, публічного електронного реєстру, електронної ідентифікації та інтегрованості. Водночас аналітична наочність цього матеріалу могла б бути підвищена шляхом подання узагальнювальної схеми руху цифрової адміністративної справи: від електронного звернення особи – через ідентифікацію, реєстрову перевірку, міжвідомчу взаємодію – до адміністративного рішення, повідомлення особи та можливого оскарження.

4. Позитивним є те, що автор розглядає цифрову інклюзію не лише як соціальну проблему, а і як умову реального доступу особи до публічних послуг. Водночас ця теза могла б бути розвинута через аналіз мінімальних адміністративно-правових гарантій для осіб, які не мають достатніх цифрових навичок, технічних засобів або стабільного доступу до мережі Інтернет.

5. У підрозділі 2.3 досліджено стан нормативного забезпечення адаптації публічного адміністрування до наслідків глобальної інформатизації. Було б корисно доповнити цей матеріал узагальнювальною таблицею за моделлю: «цифровий інструмент – нормативний акт – адміністративно-правова проблема – можливий напрям удосконалення». Такий прийом посилив би прикладну цінність проведеного аналізу.

Висловлені зауваження мають конструктивний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони спрямовані на поглиблення наукової дискусії та подальший розвиток запропонованої автором концепції.

7. Загальний висновок

Дисертація Захарова Володимира Олеговича на тему «Вплив глобальної інформатизації на розвиток теорії та практики публічного адміністрування» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне і практичне значення для

розвитку адміністративного права та вдосконалення цифрового публічного адміністрування в Україні.

За своїм змістом, структурою, науковим рівнем і повнотою викладу основних результатів дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, установленим чинними нормативними актами у сфері підготовки й атестації здобувачів ступеня доктора філософії, зокрема: Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261; Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40; Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Отже, Захаров Володимир Олегович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

Старший науковий співробітник

Науково-дослідного інституту державного

будівництва та місцевого самоврядування

Національної академії правових наук України,

кандидат юридичних наук,

Інеса Костенко